

Vergaderjaar 2024–2025

30 950

Racisme en Discriminatie

Nr. 463

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 juli 2025

Aanleiding en opzet voortgangsbrief

Tijdens het commissiedebat Discriminatie, racisme en mensenrechten van 29 januari 2025 heb ik uw Kamer toegezegd om tweemaandelijks een brief te sturen over de voortgang en implementatie van dossiers met betrekking tot discriminatie en racisme op het terrein van het Ministerie van BZK. De eerste voortgangsbrief heeft uw Kamer op 25 april 2025 ontvangen (Kamerstuk 30 950, nr. 455). Hierbij ontvangt u de tweede voortgangsbrief, met waar mogelijk inhoudelijke updates over gedane toezeggingen.

1. Stelsel aanpak discriminatie

Discriminatiecijfers 2024

Sinds 2016 wordt ieder jaar in opdracht van het Ministerie van BZK een multi-agencyrapportage opgesteld met informatie over de meldingen en registraties van (ervaren) discriminatie in het afgelopen jaar. Het Ministerie van JenV was dit jaar mede-opdrachtgever van het rapport. Het rapport «Discriminatiecijfers in 2024» is op 24 april 2025 gepubliceerd en aangeboden aan uw Kamer.¹ In het rapport zijn de meldcijfers van de politie, de antidiscriminatievoorzieningen (hierna: ADV's), Meld.Online Discriminatie (hierna: MOD), het College voor de Rechten van de Mens (hierna: College), de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman gebundeld en van duiding voorzien.

De meldingen geven een beeld van de aard en patronen van discriminatie. Herkomst is bij vrijwel alle meldinstanties de grond die het vaakst geregistreerd wordt. Het aantal meldingen/registraties bij de instanties is afgelopen jaar over het algemeen toegenomen. Bij de ADV's is er zelfs

¹ Kamerstukken II 2024/25, 30 950, nr. 453.

sprake van een ruime verdubbeling.² Uit het rapport blijkt geen precieze verklaring voor de verdubbeling. Het kan onder meer komen door zogenaamde «cluster-meldingen» (véél meldingen over hetzelfde incident), door meer bewustwording van discriminatie of door toenomen naamsbekendheid van Discriminatie.nl. De stijging in meldingen laat hoe dan ook zien dat mensen beter de weg weten te vinden naar een plek waar zij discriminatie kunnen melden. Tegelijkertijd staat het aantal meldingen lang niet in verhouding met daadwerkelijk ervaren discriminatie in Nederland.³ Het Ministerie van BZK zet zich daarom samen met het werkveld blijvend in voor een toename in meldingstoegankelijkheid, zodat burgers die discriminatie ervaren passende ondersteuning ontvangen. De stelselherziening van de ADV's en de beoogde brede publiekscommunicatie (zie hierna onder punt 2 en punt 5) vormen twee belangrijke instrumenten waarmee invulling wordt gegeven aan deze inzet.

2. Wetgeving

Versterking stelsel ADV's

Ter uitwerking van de hoofdlijnennotitie Versterking van het stelsel van ADV's, die op 17 januari 2025 aan uw Kamer is aangeboden, is gestart met het opstellen van een concept wetsvoorstel. Het concept wetsvoorstel zal in het najaar voor akkoord aan de ministerraad worden voorgelegd met het oog op het openstellen voor brede internetconsultatie. Bij het opstellen van het concept wetsvoorstel wordt constructief samengewerkt met de ambtelijke klankbordgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van Discriminatie.nl, bureau NCDR, bureau NCAB, IZI Solutions, VNG, Slachtofferhulp Nederland en het Ministerie van J&V.

3. Institutionele discriminatie en risicoprofilering

Toetsingskader College voor de Rechten van de Mens

Zoals vermeld in de eerste voortgangsrapportage van april 2025, heeft het College voor de Rechten van de Mens in januari 2025 een nieuw Toetsingskader risicoprofilering gepubliceerd. De afgelopen periode heeft het College al een aantal gesprekken gevoerd met handhavende instanties over de risico's van risicoprofileringen en het voorkomen van discriminatie. Ik heb zelf ook eerste gesprekken gevoerd met de betrokken departementen over het nieuwe toetsingskader. Daarnaast organiseer ik deze zomer een bijeenkomst over het toetsingskader voor de verschillende departementen. U heeft hierover op 19 juni 2025 een inhoudelijke reactie van mij gekregen.⁴

Staatscommissie: derde voortgangsrapportage: «Keer op keer. Inzichten in de stapeling van discriminatie-ervaringen in Nederland en Europa.»

Op 21 maart 2025 heeft de Staatscommissie tegen discriminatie en racisme haar derde voortgangsrapportage gepubliceerd. Deze rapportage richt zich specifiek op cumulatieve discriminatie: de stapeling van discriminatie-ervaringen op verschillende maatschappelijke terreinen, zoals de woningmarkt, het onderwijs, de arbeidsmarkt en de zorg. De Staatscommissie adviseert te investeren in structurele en meerjarige, grootschalige (kwantitatieve en kwalitatieve) dataverzameling onder representatieve groepen die het mogelijk maakt om gerichte intersekti-

² Zie paragraaf 3.3 van het rapport voor een toelichting op de incidenten.

³ Ervaren discriminatie in Nederland | CBS, 13 december 2024

⁴ Kamerstukken II 2024/25, 30 950, nr. 458.

onele analyses uit te voeren. In het ambtelijk contact hierover heeft de Staatscommissie kenbaar gemaakt dat dit advies op dit moment nog verder wordt doorontwikkeld. In de eindrapportage komt de Staatscommissie met een nader uitgewerkt voorstel over de gewenste dataverzameling. Op dat voorstel ontvangt u te zijner tijd mijn reactie.

Staatscommissie: publicatie briefadvies Gelijkeheidsplicht publieke sector

Op 20 mei 2025 heeft de Staatscommissie tegen discriminatie en racisme een briefadvies gepubliceerd over de Gelijkeheidsplicht Publieke Sector (GPS).

In het briefadvies deelt de staatscommissie alvast de belangrijkste inzichten van haar onderzoek. De staatscommissie beschrijft daarin dat een GPS bestaande proactieve verplichtingen voor de overheid om discriminatie tegen te gaan en gelijke behandeling en gelijke kansen te bevorderen concreet maakt. Met duidelijke normen, verantwoording en toezicht, geïnspireerd op de aanpak in het Verenigd Koninkrijk en Ierland. In september volgt de publicatie van de voortgangsrapportage met varianten voor een GPS in Nederland. Met deze varianten wil de staatscommissie met partijen in gesprek over een passende wettelijke verankering van de Gelijkeheidsplicht in Nederland. Naar aanleiding van de voortgangsrapportage ga ik hierover graag het gesprek aan met de staatscommissie over haar bevindingen en eventuele vervolgstappen.

4. Bescherming tegen discriminatie op de BES-eilanden

Het wetsvoorstel «Bescherming tegen discriminatie op de BES» (Kamerstukken 36 551) ligt ter behandeling voor in de Eerste Kamer.⁵ De Eerste Kamer heeft op 8 april 2025 verslag uitgebracht. De nota naar aanleiding van het verslag is op 16 juni 2025 aan de Eerste Kamer gezonden.

Parallel aan het wetsvoorstel wordt gewerkt aan het oprichten van een lokale, Caribische stichting ten behoeve een gecombineerde voorziening voor rechtshulp en hulp bij discriminatie (ADV-BES). Om deze lokale stichting te kunnen oprichten moet volgens de Comptabiliteitswet het Stichtingenkader worden doorlopen. Het Ministerie van Financiën heeft in dit kader op 24 maart 2025 (positief) geadviseerd over het voorstel en de Algemene Rekenkamer op 15 mei 2025.

De ministerraad heeft op 6 juni 2025 ingestemd met het voorstel en met de voorhang van het voorstel bij de Eerste en Tweede Kamer voor een periode van 30 dagen. Indien deze termijn verstrijkt zonder nadere vragen vanuit de Kamers, kan de stichting op Bonaire worden opgericht.

5. Moties en toezeggingen

Motie van het lid van Baarle

In deze brief doe ik ook de motie uit 2022 van het lid van Baarle (DENK) c.s. over de Giethoornse zaak af.⁶ Uit een uitzending van het onderzoeksprogramma Zembla van februari 2022 blijkt dat een gezin van Turkse afkomst zich gediscrimineerd en niet veilig heeft gevoeld in hun eigen woonomgeving door racistische pesterijen, intimidatie en vernielingen sinds de herfst van 2020. In 2022 heeft het gezin besloten om te verhuizen. Dit is een schrijnend voorbeeld van de grote impact die racistische bejegening kan hebben op de levens van mensen. Alle vormen van

⁵ Kamerstukken I 2024/25, 36 551, A.

⁶ Kamerstukken II 2021/22, 30 950, nr. 289.

discriminatie en racisme zijn volstrekt ontoelaatbaar in onze samenleving. Iedereen in Nederland moet gelijk worden behandeld, zichzelf kunnen zijn en zich veilig voelen.

Van de Giethoornse zaak is destijds melding gedaan bij de betreffende gemeentelijke antidiscriminatievoorziening (ADV). De ADV heeft de melder bijstand verleend in deze zaak. Ook was de ADV betrokken bij de evaluatie van de zaak, die in opdracht van de gemeente heeft plaatsgevonden. Een van de conclusies van het evaluatie onderzoek was dat ambtenaren en politie onvoldoende capabel waren in het herkennen van discriminatie. De gemeente heeft aangegeven de aanbevelingen uit het onderzoek te zullen opvolgen.⁷

Naar aanleiding van de zaak heeft ook het landelijk kennisinstituut Movisie samen met de ADV onderzoek verricht, dat heeft geresulteerd in een handreiking over de aanpak van racistisch wegpesten uit de wijk.⁸ Deze en andere handreikingen voor gemeenten, die in opdracht van het Ministerie van BZK zijn ontwikkeld, zijn beschikbaar gesteld op de websites van Movisie en van Discriminatie.nl.⁹ Movisie geeft ook trainingen aan gemeenten ter ondersteuning van de handreiking. De VNG heeft hiervoor aandacht gevraagd tijdens de eerste bestuurlijke netwerktafel over de aanpak van discriminatie in november 2024.¹⁰

Om zicht te krijgen op de actuele stand van zaken van antidiscriminatiebeleid in gemeenten, zal in 2025 de monitor lokaal antidiscriminatiebeleid van Movisie worden herhaald. Uit de laatste monitor (2022) blijkt dat zo'n 35% van de gemeenten een lokaal antidiscriminatiebeleid heeft.¹¹ In het onder punt 2 genoemde concept wetsvoorstel ter uitwerking van de hoofdlijnennotitie Versterking stelsel ADV's zal de verhouding van het nieuwe stelsel tot het lokaal antidiscriminatiebeleid ook een van de aandachtspunten zijn.

Het Expertise Centrum Aanpak Discriminatie van de politie (ECAD-P) heeft deze casus met de betrokken politie-eenheden en de discriminatiecontactpersonen in alle politie-eenheden besproken om ervan te leren. Sinds 2022 zijn er verbeteringen doorgevoerd bij de politie in het herkennen van discriminatieaspecten. Zo is begin 2023 een werkinstructie voor de politie ontwikkeld die mede gebaseerd is op de «Aanwijzing Discriminatie» van het Openbaar Ministerie. Deze werkinstructie biedt houvast voor de politie-eenheden bij het opnemen en opvolgen van meldingen en aangiftes. Daarnaast checkt het ECAD-P sinds 2023 ook alle registraties van meldingen en aangiftes in de politiesystemen op kernwoorden die kunnen duiden op een aangifte of melding van discriminatie. Met de expertise van ECAD-P wordt de voorselectie van potentiële meldingen en aangiftes van discriminatie nader bezien om te bepalen of het om een melding en aangifte van discriminatie gaat, en of er discriminatoire aspecten voorkomen die strafverzend kunnen zijn. De zaken die op deze manier zijn gesignaleerd door het ECAD-P worden bijgehouden per eenheid. De medewerkers van het ECAD-P hebben periodiek overleg met de eenheden over de zaken op die lijsten. In het tweede halfjaarbericht van de politie in december 2024 is uw Kamer ook geïnfor-

⁷ Ecorys onderzoekt discriminatie binnen gemeente Steenwijkerland

⁸ Racistisch wegpesten aanpakken kan alleen samen | Movisie

⁹ Website van Discriminatie.nl, de landelijke vereniging van ADV's: Voor gemeenten – discriminatie.nl

¹⁰ Nieuwsbericht van 5 december 2024: Nieuw initiatief gemeenten om discriminatie aan te pakken | VNG

¹¹ De gemeentelijke aanpak van discriminatie anno 2022: wat is de stand van het land? | Movisie

meerd over het structureel financieren van het ECAD-P. Hiermee is de capaciteit voor het expertisecentrum bestendig en uitgebreid.

Motie van het lid Van der Plas (BBB)

Het lid van der Plas (BBB) diende tijdens het debat over de geweldsincidenten in Amsterdam op 13 november 2024 een motie in waarin de regering wordt verzocht om gesprekken en overleggen met groepen, organisaties, bedrijven en instellingen die antisemitische en pro-Hamasuitingen doen, dan wel ertoe oproepen om producten, diensten, universiteiten en andere zaken met een Joods karakter te boycotten, tot een absoluut minimum te beperken.¹² Ik ben de mening toegedaan dat een dialoog, in het belang van depolarisatie en de-escalatie altijd van belang kan zijn en mogelijk moet zijn. Uiteraard passen antisemitische uitlatingen daar niet in en is voor discriminatie, haatzaaien, racisme of andere strafbare feiten nooit een plek. Het ligt aan de omstandigheden van het geval om te bezien of een gesprek of overleg opportuun is. Deze afweging is aan de verschillende departementen om te maken. Hiermee beschouw ik de motie als afgedaan.

Motie van de leden Paternotte en Özütok

Ter uitvoering van de motie van het lid Paternotte (D66) en voormalig lid Özütok (GroenLinks) om in overleg met het CBS en eventuele andere centrale onderzoeksinstellingen te onderzoeken of periodiek onderzoek uitgevoerd kan worden naar de problematiek van racisme, antisemitisme en discriminatie, informeer ik uw Kamer als volgt.¹³ Het Ministerie van BZK heeft hierover overleg gevoerd met het Sociaal Cultureel Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek. De uitkomst van deze gesprekken is dat dit onderwerp vanaf 2024 wordt meegenomen in de tweejaarlijkse Veiligheidsmonitor van het CBS.¹⁴ In die vragenlijst, die aan 65.000 respondenten wordt voorgelegd, wordt gevraagd naar discriminatie ervaringen. Indien de respondent die vraag bevestigend beantwoordt, volgen nadere vragen over het voorval, zoals discriminatiegrond en het terrein van het maatschappelijk leven waarop de discriminatie ervaring plaatsvond. Dat stelt het CBS in staat om de discriminatie ervaringen uit te splitsen naar diverse verschijningsvormen. De eerstvolgende Veiligheidsmonitor zal in 2026 verschijnen. Hiermee beschouw ik de motie als afgedaan.

Toezegging over toepassing anti-discriminatiebepaling bij overheidsopdrachten

In mijn brief van 17 maart 2025 over uitvoering van twee moties van het lid Van Baarle (DENK) over een optionele antidiscriminatiebepaling in (model)overeenkomsten, is ingegaan op de mogelijkheden en het bevorderen van de toepassing van een optionele antidiscriminatiebepaling binnen de Rijksoverheid in de gevallen waarin dat op basis van het huidige wettelijke kader proportioneel is.¹⁵ Daarnaast is tijdens het debat van 13 november 2024 over de geweldsincidenten in Amsterdam toegezegd maximaal in te zetten op het benutten van de mogelijkheid om de anti-discriminatiebepaling op te nemen als dat in het licht van de aard van de overeenkomst proportioneel is, en een aanvullend kader te formuleren. Middels deze voortgangsbrief informeer ik uw Kamer over de opvolging van deze toezeggingen.

¹² Kamerstukken II, 2024/25, 36 651, nr. 9.

¹³ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 VII, nr. 23.

¹⁴ Veiligheidsmonitor 2024: 1 op de 10 mensen voelde zich gediscrimineerd in 2023 | CBS

¹⁵ Kamerstukken II 204/25, 29 544, nr. 1274.

In navolging van de bovengenoemde brief en toezegging is aan de departementen verzocht om de mogelijkheden voor de toepassing van de optionele anti-discriminatiebepaling onder de aandacht te brengen binnen de eigen organisaties. Daarbij is een beslisboom opgesteld om in concrete gevallen een eerste snelle afweging te maken omtrent het al dan niet opnemen van de anti-discriminatiebepaling. Daarnaast is gevraagd om met terugwerkende kracht (tot 1 januari 2025) binnen de eigen organisaties in kaart te brengen en bij te houden hoe vaak er sprake is van beëindiging van een overeenkomst wegens een onherroepelijke veroordeling voor discriminatie.

Voorgaande punten – het op verschillende wijzen onder de aandacht brengen van het onderwerp bij de relevante rijksinkooponderdelen, de beslisboom met betrekking tot het al dan niet opnemen van de anti-discriminatiebepaling en het bijhouden van beëindiging van overeenkomsten wegens een onherroepelijke veroordeling voor discriminatie – geven gezamenlijk invulling aan de toezeggingen aan uw Kamer.

Toezegging subsidieregelingen slavernijverleden

Tijdens het commissiedebat Slavernijverleden van 11 juni 2025 heb ik toegezegd om voor het zomerreces de vragen van het lid Van Baarle (DENK) naar de kaders en de adviescommissie van de subsidieregelingen te beantwoorden. Hierbij doe ik deze toezegging gestand.

Op 1 juli 2025 zijn twee subsidieregelingen gepubliceerd.¹⁶ Het betreft een subsidieregeling voor het Europees deel van het Koninkrijk en een subsidieregeling voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. De regelingen zijn gericht op rechtspersonen zonder winstoogmerk en bedoeld om maatschappelijke initiatieven met betrekking tot het trans-Atlantische slavernijverleden te ondersteunen. In de zomer kunnen de eerste subsidieaanvragen worden ingediend.

De subsidieregelingen zijn gebaseerd op de Kaderwet BZK-subsidies en het Kaderbesluit BZK-subsidies en stellen de regels voor het aanvragen, toekennen en vaststellen van de subsidies vast. Daarbij kan worden gedacht aan onder meer de aanvraagtijdvakken, subsidieplafonds, de activiteiten en kosten die voor subsidie in aanmerking komen en beoordelingscriteria. Ook is in de regelingen opgenomen dat een adviescommissie wordt ingesteld. Hiervoor zal later dit jaar een apart instellingsbesluit worden opgesteld. De adviescommissie, bestaande uit een voorzitter en twee leden, brengt een schriftelijk advies uit over aanvragen, in categorie 3 en 4,¹⁷ die niet voor een subsidie in aanmerking lijken te komen. Bijvoorbeeld omdat de aanvraag inhoudelijk niet of niet voldoende aansluit bij bovenstaand doel. Met inachtneming van het advies van de adviescommissie, wordt het uiteindelijke besluit genomen door de Minister van BZK. Leden van de adviescommissie zijn onafhankelijk en onpartijdig en adviseren zonder last of ruggenspraak.

De uitvoering van de subsidieregelingen zal worden belegd bij de afdeling Uitvoering Van Beleid van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Om de gemeenschappen van nazaten van tot slaaf gemaakten zorgvuldig te informeren worden de komende periode informatiesessies georganiseerd over de subsidieregelingen.

¹⁶ Staatscourant 2025, 22399 en Staatscourant 2025, 22437.

¹⁷ Dit zijn middelgrote maatschappelijke initiatieven met een maximale looptijd van 4 jaar in het Europese deel van Nederland en grootschalige maatschappelijke initiatieven met een maximale looptijd van 4 jaar in het Europese deel van Nederland.

6. Overig

Onderzoek naar agressie en intimidatie richting Rijksambtenaren

Het onderzoek Agressie en intimidatie richting Rijksambtenaren is afgerond. Zoals toegezegd ontvangt u hierbij het eindrapport.¹⁸ In het rapport worden verschillende aanbevelingen gedaan:

- Een rijksbrede aanpak (centraal beleid inclusief normstelling) die departementale aanvulling toelaat;
- Periodieke agressietraining voor ambtenaren met publiekscontact;
- Centraal meldpunt binnen de rijksorganisatie;
- Per ministerie een functionaris belast met dit thema;
- Ondubbelzinnige en actuele richtlijnen en protocollen;
- Gefaciliteerde kennisuitwisseling in de vorm van een lerend netwerk waarin rijksorganisaties ervaringen kunnen uitwisselen.

De conclusies en aanbevelingen uit het rapport onderschrijven de reeds ingezette beleidslijn, zoals de rijksbrede implementatie van de collectieve norm Stop Agressie Samen¹⁹, het periodiek trainen van ambtenaren met publiekscontact, het faciliteren van kennisuitwisseling over organisaties heen, het inrichten van een centraal meldproces dat zowel inhoudelijk als procedureel uniform is en het borgen van opvolging en nazorg na incidenten.

Het rapport onderstreept nog eens dat de menselijke maat in de omgang met burgers cruciaal blijft. Een persoonlijke benadering, in plaats van formalisering en afstandelijkheid, lijkt de meest effectieve strategie in het voorkomen en de-escaleren van agressie en intimidatie.

Online discriminatie

In samenwerking met de Ministeries van OCW, SZW en JenV is een plan van aanpak tegen online discriminatie opgesteld. De ministerraad heeft op 4 juli 2025 ingestemd met het plan van aanpak en uw Kamer ontvangt dit plan separaat.

Publiekscommunicatie

Zoals aangegeven in de eerste voortgangsbrief van 25 april 2025, werkt BZK aan brede publiekscommunicatie om de meldingstoegankelijkheid van discriminatie te vergroten. De communicatie is gebaseerd op gedragsveranderingsonderzoek naar barrières bij het melden. Een campagne is een beoogd onderdeel van de publiekscommunicatie. In samenwerking met AZ/Dienst Publiek en Communicatie (DPC) wordt een campagneproces doorlopen, om te zorgen dat de plannen voldoen aan vier strikte criteria: probleem- en beleidsanalyse, aanpalend beleid, brede communicatieaanpak (en inzicht in de rol van de campagne daarbinnen) en de rol van de Rijksoverheid. Naar verwachting zal de zogeheten campagnetoets toets in het najaar van 2025 worden afgerond.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J.J.M. Uitermark

¹⁸ Toegezegd in het planningsoverzicht Binnenlandse Zaken 2024/2025, Kamerstukken II 2024/25, 36 600 VII, nr. 134.

¹⁹ Publicatie Ministerie van BZK van 19 december 2024: Norm Stop Agressie Samen | Publicatie | Veiligepubliekdienstverlening.nl